

Nr 772

Av herr **Wedén**, *angående formerna för den offentliga upphandlingen.*

Den statliga upphandlingen måste följa i lag fastställda föreskrifter, vilkas huvudprincip är att statens inköp skall ske under fri och öppen konkurrens mellan olika anbudsgivare. Den statliga upphandlingsförordningen avser även att t. ex. skapa garantier mot inkorrekt favorisering av viss anbudsgivare samt mot möjligheter för anbudsgivare att otillbörligt påverka statstjänstemän i upphandlingsärenden. Huvudsyftet är att den som ger det objektivt bästa anbudet också skall få beställningen.

För den kommunala sektorn finns inga särskilda i lag fastställda föreskrifter om upphandlingsverksamheten. Utgifterna inom denna sektor är numera större än de statliga. Med den bakgrunden är det knappast märkligt att frågan om en i lag reglerad kommunal upphandlingsordning under den senaste tioårsperioden aktualiserats i riksdagen.

Svaret på dessa initiativ har blivit att denna fråga borde lösas av kommunförbunden själva. Nyligen har också Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet godkänt förslag till upphandlingsnormer. Det ankommer emellertid på städerna, andra primärkommuner och de olika landstingen att själva fatta beslut om de vill följa de av kommunförbunden godkända förslagen.

En mycket anmärkningsvärd omständighet är att förslaget till normer för kommunal upphandling uttryckligen från dessa normers tillämpning undantar upphandling som sker genom Landstingens inköpscentral (LIC) eller Kommunaktiebolaget (KAB). I LIC är samtliga landsting och ett par städer på olika sätt engagerade. KAB ägs av Svenska kommunförbundet och ett antal kommuner.

En samordning av olika avnämares inköpsverksamhet kan i många fall leda till rationaliseringar och förbättringar. Ett villkor härför torde emellertid vara att de i sådant syfte upprättade organen icke själva får eller eftersträvar något slags monopolställning beträffande leveranser av vissa varor till sina uppdragsgivare. Skulle en sådan anda vinna insteg förloras möjligheterna att utifrån objektiva kriterier bedöma inköpsorganens effektivitet, och risker uppstår att uppdragsgivarna — i de här berörda fallen landskommunerna och landstingen — icke uppnår det avsedda resultatet: en billigare varuanskaffning.

Vid olika tillfällen har uppseendeväckande uppgifter förekommit i dagspressen, tidskrifter och andra inlägg i den offentliga debatten som pekat på före-

komsten av uppenbart osunda konkurrensmetoder från LIC:s och KAB:s sida. Uppgifterna har endast i ringa grad bestritts av de berörda företagen. De synes antyda att de använda metoderna kunnat leda till onödigt dyra eller eljest oförmånliga inköp från olika kommunala organs sida. I sista hand måste sådana onödiga merkostnader bäras av skattebetalarna.

Med anledning av bl. a. dessa uppgifter har näringsfrihetsombudsmannen hos pris- och kartellnämnden hemställt om utredning huruvida skadliga konkurrensbegränsningar kan anses föreligga. För riksdagens bedömning av frågan, om de av kommunförbunden vidtagna åtgärderna efter erforderlig förbättring i konkurrensfrämjande riktning kan vara till fyllest eller om en lagstiftningsform behövs även för den kommunala upphandlingen, är den sålunda av näringsfrihetsombudsmannen påkallade utredningen av stort intresse.

Ehuru det av Svenska kommunförbundet och en rad kommuner ägda företaget KAB till sin omfattning är mycket mindre än LIC är dess verksamhet icke av mindre intresse ur riksdagens synvinkel. Bolaget har nämligen i olika former gjort gällande att riksdagen till bolaget beslutat överlämna den centrala upphandlingen för skolväsendet i den mån denna tidigare ombesörjdes av kungl. överstyrelsen för yrkesutbildning, en instans vars upphandlingsverksamhet i konkurrensens intresse handlades enligt den statliga upphandlingsförordningens bestämmelser. Det har vidare uppgivits att upphandlingen beträffande landstingens skolor av riksdagen skulle ha överlåtits på Landstingens inköpscentral. Dessa egendomliga uppgifter har, liksom en del av i det föregående relaterade omständigheter, något närmare kommenterats i skriften »Kommunal upphandling» av Jan Gillberg.

Uppgifterna från KAB i olika former till bolagets kommunala uppdragsgivare är oriktiga. Några beslut av angiven art har inte fattats av riksdagen. Inte dessto mindre har, som återges bl. a. i den ovannämnda skriften, skolöverstyrelsen i ett informationsblad använt formuleringar av innebörd att de kommunala skolorna vid inköp av material skall hänvända sig till KAB eller LIC. Dessa och andra misstolkade yttranden har av KAB använts för att hos kommunala styrelser skapa föreställningen, att riksdagen bestämt att de för sina inköp *bör* hänvända sig till de här nämnda inköpsorganen. En sådan föreställning har alltså intet underlag i verkligheten.

Självklart är det till fördel för såväl olika primär- och sekundärkommunala förvaltningar som för de skattebetalande medborgarna att de organisationsformer för inköp och de inköpskällor används som vid en sund konkurrens kan lämna de förmånligaste anbuden. I en del avseenden har sannolikt inrättandet av de ovannämnda inköpsorganen LIC och KAB haft för de kommunala delägarna fördelaktiga verkningar. Det synes samtidigt vara alldeles tydligt att det i andra avseenden icke alltid lett till en fördelaktigare utan tvärtom till en dyrare upphandling för olika myndigheter. Mot bakgrunden härav synes det av behovet påkallat att riksdagen, i avvaktan på att kommunerna och deras förbund själva undanröjer de här påtalade uppenbara svagheter i sin upphandlingstjänst, klagör sin egen inställning.

Vi hemställer därför,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall

1) bekräfta sin genom gällande lagstiftning fastslagna uppfattning att offentlig upphandling bör ske i former som såvitt möjligt garanterar att en fri och öppen konkurrens mellan olika anbudsgivare etableras och att det fördelaktigaste anbudet antages till gagn för de skattebetalare som i sista hand svarar för det allmännas kostnader;

2) anhålla att sådana föreskrifter till eller ifrån statliga myndigheter som står i strid med under 1) uttalade principer omedelbart återkallas och ersättes med föreskrifter av innebörd att fri konkurrens vid anbudsgivning bör gälla och det för det allmänna fördelaktigaste anbudet bör antagas.

Stockholm den 26 januari 1967

Sven Wedén (fp)
